

DISSERTATIONIS

DE PAROCHIIS IN GERMANIA

præcipuè
IN DUCATIBUS JULIÆ ET MONTIUM
ALTERNATIVÆ MENSIVM CONCORDATORUM

HAUD SUBJECTIS

§. I.

Occasio scribendi.

Quando elapso anno 1780. Mense Septembri in Dissertatione Juris ecclesiastici germanici de eo: *quod circa Menses papales in Ecclesia nostra Colonienſi, præcipuè in Ducatibus Juliæ & Montium juſtum eſt*, demonstratum ivimus, quæ ſint Eminentiffimi ac Celiſſimi Archiepiſcopi Noſtri Electoris Colonienſis Jura circa Menses papales, & præcipuè, quàm juſtiſſimis fundata ſit momentis ejuſdem EMINENTISSIMI prætenſio circa tres Menses Martium, Julium, & Novembrem Univerſitati Colonienſi ex merâ Sedis apoſtolicæ Gratia concedi ſolitis, atque revocationi propterea palam obnoxiiſ, nec non, quo infirmo ſubſiſtat pede Menſium papalium Exercitium, quod in Eccleſiis collegiatis ſuorum Territoriorum hæcenus tentarunt Seren^{mi} Duces Juliacenſis, Montenſis, ac Clivenſis;

Fidem dedimus (§. finali) nos demonstraturos porro eſſe, eorundem Territoriorum Eccleſias parochiales collegiatis Eccleſiis ac Monafteriis incorporatas, nullâ Ratione alternativæ Concordatorum ſeu Menſibus reſervatis fore obnoxias; fidem datam à nobis nunc exequimur, & quidem eò lubentius, quò pluribus documentis inſtructi modo in aciem descendimus; Oportet autem, ut, quæ nos occaſio ad hoc induxerit, præviè hic repetamus: Ea verò nulla alia eſt, quàm quòd Menſium papalium uſus, quem in Eccleſiis collegiatis ſuorum Territoriorum exercent Seren^{mi} Duces Montenſis, Juliacenſis & Clivenſis, * atque adeò ad Eccleſias parochiales extendi velit, ceu Reſolutum Regiminis Montenſis, quod §. 1. prætaçtæ Diſſertationis noſtræ indicavimus, teſtatur.

* Conf. Diſſ. cit. §. XIV. ſeqq.

§. II.

Parochiae non subsunt Concordatorum Mensibus quia I.) sub nomine Beneficii in Reservationibus non veniunt curata.

Quaestio: *an Ecclesiae parochiales subsint alternativae Mensium?* Tota ex eo dependet: utrum, quando in Concordatis dicitur *quoties ALIQUO VACANTE BENEFICIO de Mensibus Januarii, Martii &c.* sub Beneficio simpliciter tali veniant etiam Ecclesiae parochiales? Quas hic sub nomine Beneficii simpliciter talis non venire ex eo evidenter apparet, quod hic versetur in materia Reservationum ceu *odiosa*; odia autem oportet restringi non ampliari *a)*, quemadmodum generatim uno ore fatentur Decretalists in dubio: *utrum Ecclesia sit Patronatus obnoxia?* Ecclesiam declarandam esse potius liberam, quam servituti Patronatus obnoxiam; ita etiam dum quaeritur, utrum sub Verbis: *quoties vacante aliquo Beneficio &c.* comprehendantur Ecclesiae parochiales, eas non comprehendi pronuntiandum est, eo quod Ecclesiae tamdiu sint pronuntiandae a servitute Reservationum exemptae donec probentur eidem obnoxiae *b)*.

a) Reg. 15. §. in 6.

b) Vid. BARBOSA §. E. U. L. 3. C. 4. n. 27. CORVINUS Tract. 2. de Benef. Lib. Tit. 15. n. 3.

§. III.

CONTINUATIO.

Neque hoc gratis à nobis dicitur, sed pridem *jure communi* est determinatum: Etenim Papa BONIFACIUS VIII. expressè decedit *C. 16. de Præb. & Dignit. in 6.*, quod dum generaliter mandat alicui esse providendum *de Beneficio* si vacaverit, non intelligi Beneficium curatum, nisi in Literis expressa fuerit facta Mentio, Beneficium esse *Curatum*; *Cum in illis, ait: quibus Beneficia curam animarum habentia committuntur, major, quam in iis, qui ad alia promoventur, idoneitas requiratur: Intentionis nostrae nequaquam existit, ut cum aliquibus de Ecclesiis... vel aliis Beneficiis quibuscunque (de animarum Cura mentione non habita) provideri mandamus, ipsis de iis quibus Cura animarum imminet, possit, aut debeat provideri.* Quodsi igitur modo *Jure communi* sub nomine Beneficii simpliciter talis in Reservationibus papalibus non venerit Beneficium curatum, quomodo dici poterit in Reservationibus Concordatorum sub nomine Beneficii simpliciter talis venire Ecclesias parochiales?

§. IV.

§. IV.

II) *Quia Regula Cancellariæ nona quoad Ecclesias curatas fuit modificata in Concordatis.*

U quidem Regula Cancellariæ nona *de Mensibus* ante Concordata germaniæ introducitur ait: Summo Pontifici reservata esse omnia Beneficia ecclesiastica *cum Cura*, & *sine Cura* vacantia in Mensibus reservatis; verum eo ipso, quòd in Concordatis Aschaffenburgensibus, in quibus recipitur alternativa Mensium, solummodo fiat Mentio Beneficii simpliciter talis vacantis in Mense aliquo reservato, atque Natio nostra germanica, & Summus Pontifex ipse ceu paciscentes non expresserint Beneficia curata, quæ fuerant expressa in Regula de Mensibus ante Concordata, evidenter apparet Summos paciscentes non recepisse simpliciter Regulam Cancellariæ de Mensibus sed cum exclusione Ecclesiarum parochialium; quodsi enim paciscentes voluissent etiam comprehendere sub alternativa Mensium Ecclesias parochiales, cur has non expresserunt, prout erant expressæ in Regula de Mensibus? Sane, si Natio nostra germanica sub alternativa Mensium voluisset etiam Summo Pontifici concedere Ecclesias parochiales, utique in has expresse consensisset, atque ipse NICOLAUS V. in Bulla Concordatorum, si voluisset sibi reservatas quòque esse Ecclesias curatas, has expressisset, prout exprimendas esse ipse noverat ex Constitutione Prædecessoris sui BONIFACII VIII. (§. III.) ad effectum, ut subessent Reservationibus.

§. V.

CONTINUATIO.

A tque hæc inde magis confirmantur, quod Natio nostra germanica in Concordatis Principum acceptaverit *Decretum Concilii Basileensis Sess. 23. de Reservationibus*: quo dicitur: *Quia multiplices Ecclesiarum & Beneficiorum hætenus factæ per Summos Pontifices reservationes non parum Ecclesiis onerosæ extiterunt; ipsas omnes tam generales quam speciales, sive particulares de quibuscumque Ecclesiis & Beneficiis, quibus tam per electionem, quam collationem, aut aliam dispositionem provideri solet, sive per extravagantes ad Regimen, & execrabilis, sive per Regulas Cancellariæ, aut alias apostolicas Constitutiones introductas, hæc sancta Synodus abolet: in hoc Decreto Regula Cancellariæ nona de Mensibus simpliciter aboletur, atque ordinariis Collatoribus omnes Menses penitus restituntur; quando igitur anno 1447 in Civitate Aschaffenburgensi actum fuit inter*

Nationem, & Pontificem de alternativa Mensium rursus erigenda in favorem Summi Pontificis, atque re ipsa hæc Sedi apostolicæ reservata fuit, Natio nostra non aliter resuscitare voluit Regulam nonam prædictam, nisi sub verbis generalibus, expresso solùm Beneficio simpliciter tali excludendo Ecclesias curatas, quod enim in Concordatis Principum Nationi nostræ fuit restitutum, id in Concordatis Aschaffenburgensibus non præsumitur rursus abdicatum, nisi quod literaliter in his fuit expressum; cui accedit, quod *orto dubio Concordata in favorem Nationis potius, quàm Pontificis sint interpretanda*. Vid. P. I. ELEM. NOST. §. 145.

§. VI.

CONTINUATIO.

Ex his patet, quàm difficulter capi possit Doctrina BARTHELII, a) qui alias in Materia Concordatorum nomen Beneficii strictioris esse Interpretationis contendit, nihilominus docet *Ecclesias parochiales* secundum vim, & rigorem Literæ Concordatorum hodie dum esse reservatas, quod si enim, eodem ipso teste, in Reservationibus Concordatorum sub nomine Beneficii simpliciter talis non veniant Beneficia electiva, Dignitates &c. quia Reservationes sunt odiosæ, atque Concordata semper interpretanda sunt contra Reservationes; quomodo cum his cohæret ipsius Doctrina, quod sub nomine Beneficii simpliciter talis nihilominus veniant curata, cum tamen bene ipsi nota esse debuit Constitutio Bonifacii VIII (§. III) quâ decernitur non esse reservata curata sub nomine Beneficii, nisi eorum expressa in Lege reservatoria fiat mentio.

a) *Diff. 3. ad Conc. germ. Cap. 4. n. 23.*

§. VII.

*In Ecclesia Coloniensi Beneficia curata non subsunt
alternativæ Concordatorum.*

Quemadmodum conformiter Doctrinæ nostræ hætenus traditæ vix ulla est Germaniæ Ecclesia, a) in qua vigeat alternativa Mensium circa Ecclesias parochiales, ita neque in Ecclesia nostra Coloniensi Ecclesiæ curatæ subsunt Mensibus reservatis, sed Ecclesiæ collegiatæ alii que Patroni alternativam Mensium, quoad Beneficia curata nunquam acceptarunt, neque etiam acceptare debuerunt, eò quod illorum non fuerit expressa mentio in Concordatis Aschaffenburgensibus facta. Inde est, quod Eminentissimus ac Celsissimus Archiepiscopus noster Elector Coloniensis, cui Jus nativum, & ordinarium
con-

conferendi Beneficia pro Mensibus papalibus per Indultum Summi Pontificis est restitutum, nullatenus tamen manus apponat ad Ecclesias parochiales vacantes in Mense papali, sed eas ex notoria praxi, & observantia relinquat liberæ dispositioni ordinariorum collatorum; ex quo manifestò inferitur, quod Eminentissimi nostri Colonenses nunquam crediderint Ecclesias curatas comprehendi sub alternativa Concordatorum, sed, quamvis ab initio Concordatorum per Summos Pontifices impetraverint Indultum Mensium papalium, non apponendo tamen manus ad Ecclesias parochiales, has declaraverunt ab alternativa Mensium exceptas; & rectè quidem, cum plurima Beneficia curata originetenus erecta sint ex munifica Patronorum Laicorum manu, quorum Jus una cum Reditibus & Decimis transiit in Ecclesias collegiatas, ac Monasteria, ut Ecclesiæ pleræque parochiales originetenus sint de Jure Patronatûs Laicorum.

a) Equidem FRANC. GEORGIUS ARCH. TREV. conferre voluit 1747 Ecclesiam parochialem in Nideremmel in Mense papali, sed causâ cecidit in ipsa Curia romana. Vid. Adjunctum sub lit. A.

§. VIII.

Transitus ad Ecclesias parochiales Ducatum Julicæ & Montium.

Quodsi nunc ea, quæ hætenus generatim de Ecclesiis parochialibus in Germania alternativæ Mensium non subjectis, delibavimus, nec non notoria praxis, & observantia, qua tres Eminentissimi indultarii pro Mensibus papalibus relinquunt omni Mense vacantes Ecclesias parochiales liberæ dispositioni Patronorum, applicentur ad prætensionem Mensium papalium, quam circa Ecclesias parochiales novissimis temporibus facere cœpit Serenissimus Dux Montensis, & Juliacensis, palam sequi existimamus hanc prætensionem repugnare Juribus Patronorum, quæ his ex Concordatis quæsitæ sunt, nec non universali in Germania praxi & observantiæ. Verùm præter allata hætenus principia, quæ in favorem Patronorum obviant novissimæ huic prætensioni, specialissima adferemus fundamenta, ex quibus ejusmodi prætensio penitus corruet.

§. IX.

CONTINUATIO.

Et quidem I) hæc prætensio Mensium papalium, aut omnes Ecclesias parochiales includere debet, aut si non omnes, nullam. Etenim quis prudens capiet summos paciscentes aliquas solummodo certi districtus territorialis Ecclesias parochiales voluisse comprehendere in Concordatis, cæteris

ex-

exclusis? verba Concordatorum saepius citata: *quoties vacante aliquo Beneficio in Mensibus papalibus &c.* generalia sunt, adeoque ex sui generalitate omnia Beneficia curata (si subiecta essent Reservationi) comprehendere deberent; atque inaudita est & novitia planè Doctrina in Jure nostro germanico, qua traditur aliqua solummodo Beneficia curata Summum Pontificem voluisse subicere alternativæ Mensium, non autem omnia; jam vero non ad omnes Ecclesias curatas extendi prætionem istam fatentur Authores ipsi Dissertationis *de Jure Patronatûs &c.* quæ Dusseldorpii anno 1779 prodiit §. X. pag. 17. *Ecclesiarum verò parochialium paucissimæ restant, quarum Collatio Serenissimis Ducibus in Mensibus papalibus remansit, plurimæ enim Patronis ecclesiasticis sunt restitutæ, potissimum iis, quibus ex Fundatione Patronatûs ad Parochias competit &c.* Quodsi itaque non omnes Ecclesiæ parochiales subsint alternativæ Mensium, cur singulariter una, aut altera? quodsi plurimarum parochialium Collatio pro omni Mense suis Patronis ordinariis, urgente manifestò eorum Jure à Serenissimo Duce sit restituta, cur non omnium? cum principia, ac Jura, quibus libertas Ecclesiarum curatarum ab odio Reservationum vindicatur, sint æqualia pro omnibus æquè militantia, ut si in potissimis Serenissimus Dux Montensis injustum viderit usum Turni apostolici, etiam singulas ex iisdem principiis relinquere debeat liberæ collationi ordinariorum?

§. X.

CONTINUATIO.

Uanc Turni apostolici circa Ecclesias parochiales existentiam prorsus in-
 A A fundatam agnoverunt, & agnoscere debebant diversis vicibus Serenissimi
 prætendentes, & quidem *una vice*, quando anno 1720 Ecclesia parochi-
 alis in Niderembt Abbatia ad S. Panthaleonem intra Coloniam incorporata
 vacabat in Mense papali in favorem Serenissimi Caroli Philippi prætende-
 batur Turnus apostolicus, insistente autem fortiter jure suo Reverendissimo
 Abbate, ejusdem Serenissimi Senatus Regiminis intimus Dussellanus protu-
 lit Sententiam sequentis tenoris: "Auf Ersehung des Verfolgs in Sachen
 Prälat und Conventualen des Gottes-Haus zu St. Panthaleon binnen
 Cöllen wider Scheffen und Vorstehere zu Niderembt ein und anderen
 theils das Jus Patronatûs über die Pastorat zu jeh besagtem Niderembt
 betreffend, ist zu Recht erkent, daß ersagtes Gottes-Haus zu St.
 Panthaleon bey dem Jure Patronatûs zu Niderembt in possessorio, salvo
 petitorio allerdings zu belassen und zu manuteniren, mithin Scheffen
 und

und Vorstehere zu Niderembt in die in gegenwärtiger Sachen auffgangene Proceß-Kösten, designatione & moderatione salvis, fällig zu ertheilen seyen, allermassen hiemit belassen, manutenirt, und fällig ertheilt wird. Düsseldorf den 20ten Februarii 1721. Aus Ihro Churfürstliche Durchleucht sonderbahrem gnädigstem Befelch. (L.S) AA. Graff von Hatzfeld. Hallberg." Porro quando eodem anno 1721 Ecclesia parochialis in Kündinghoven Patriæ Montensis vacabat in mense apostolico, atque à Reverendissimâ Abbattissâ Ecclesiæ perillustris in Vilich collata fuit, jure ordinario, Clerico *Petro Bey*, huic placitum Serenissimus concedere noluit, nisi factâ præviâ inquisitione, utrum sibi competeret Turnus apostolicus? judicatum fuit, eandem Parochiam non subesse Turno apostolico, ceu sequentia Documenta testantur: "Coram Scabinis J. ad Nesselrath und Hin Brosy. Montag den 17ten Februarii 1721. Nachdem Ihro Kurfürstl. Durchlaucht auf Anstehen Johann Veteren Bey umb ihm das Landsfürstl. Placitum über die der Frau Abtissinn zu Vilich Ihme conferirte Pastorat in Kündinghoven zu ertheilen unterm 27ten Januar. gnädigst befohlen, sich zu erkündigen, wer über sothane Pastorat Collator seye, die letztere Collation ausgegeben, und ob Ihro Kurfürstl. Durchlaucht das Jus Patronatus wenigstens alternativum in Turno apostolico nicht zukomme, so ist in vim Citationis die-Gemeinde zu gemeltem Kündinghoven als Scheffen, Vorsteheren, und meist beerbten erschienen, darauf denenselben der Inhalt allsolchen gnädigsten Befelchs vorgehalten, und darauf sich folgender Gestalt antwortlich vernemen lassen, daß in specie Johannes, und Hendrich Hombiger, Henrich, und Johannes Kings 80 bis 90 Jahr alt mit übrigen Gemeins Leuthen sie anders nit wissen, noch gehört hätten, als daß die gnädige Frau Abtissinn zu Vilich der Pastorat zu Kündinghoven Collatrix wäre, auch die letztere conferirt hätte, ob nuhn aber solche mit Ihro Kurfürstl. Durchlaucht alternativ seye, hätten niemalen gehört, inmaßen einige bis 9 Pastores hieselbst erlebt hätten. — Sequitur Extractus Rhentmeisterey des Ampts Levenberg. Kündinghoven ein Dorf, und Kirspel Kirch, und Honschaft gehören hierunter die Dörfer und Honschaften Ramersdorf und beyde Ober- und Niederholtdorf, Becklinghoven zur Halbscheid, Limprich und Bewel, und ist die Collatrix die Abtissinn zu Vilich. — Extractus Protocolli Judicialis, worin Scheffen, Vorsteher, und Gemeinde zu Kündinghoven attestiren, daß Frau Abtissinn zu Vilich die einzige Collatrix der Pastorat allda seye, und Kurpfalz kein Jus alternativum darzu habe."

§. XI.

CONTINUATIO.

U^t in prætensi circa Turnum apostolicum Ecclesiarum parochialium Juris possessionem, quam via facti attentarunt, sese intromittere eo facilius vellent, Jus placiti territorialis à Parochis neoprovisis rogandi, vocarunt in Subsidium, atque Literis placiti in Præjudicium Patronorum ordinariorum inserere cæperunt Clausulam; quod Collatores ordinarii parochias, ceu *in suo Mense vacantes* contulissent; uti sequentes placiti Literæ Joannis Jacobi Weitz provisi Pastoris in Oberdollendorff, de anno 1710 testes sunt: „Von Gottes Gnaden Wir Johann Wilhelm, Pfalzgraf bey Rhein, des heil. Römischen Reichs Erztruchses, und Kurfürst in Bayern, zu Gülich, Cleve, und Berg Herzog, Fürst zu Mörs, Graf zu Beldenz, Sponheim, der Mark, Ravensberg, Herr zu Ravensstein ic. thuen kund, und fügen Unseren Beamten zu Levenberg, sonderlich aber Scheffen, Vorstehern, und gemeinen Eingefessenen zu Oberdollendorf hiemit gnädigst zu wissen: Nachdem Uns Joannes Jakobus Weitz demüthigst zu erkennen geben, was Mäßen er auf anderwärts Promotion des Pastoris zu Oberdollendorf Petri Wilden von der Frau Abtissin zu Vilich in suo MENSE mit solcher Pastorat hinwiederum versehen worden, mit gehorsamster Bitt, Wir gnädigst geruhen wollten Ihme darüber Unser Landesfürstliches Placitum zu ertheilen, daß Wir auf dessen befundene gnugsame Qualification, solcher demüthigsten Bitt in Gnaden Statt gegeben, und Ihme Weitz gegenwärtiges Unser Landesfürstliches Placitum ertheilet haben, massen Wir hiemit, und kraft dieses ertheilen; Euch obgemeldet samt, und sonders hiemit gnädigst befehlen, daß ihr gedachten Weitz für einen Pastoren zu obbesagtem Oberdollendorf annehmet, haltet, und erkennet, Ihme auch alle, und jede zu solcher Pfarre gehörige Rhenten, und Gefälle zu gewöhnlichen Zeiten folgen, und reichen lasset. Urkund hervorgedruckten Kanzley Secret-Siegels. Düsseldorf den 28ten Aug. 1710. Aus Höchstged. Ihrer Kurfürstl. Durchlaucht sonderbarem gnädigstem Befehl. (L.S.) Vt. A. S. Robertz mppr. Johann Hermann Vogels“. Postquam hæc Literæ cum hac Clausula maxime præjudiciosa innotuissent Rmæ Collatrici ordinariæ Abbatissæ in Vilich, hæc Jus suum perpetuum circa Ecclesias parochiales de suo Jure patronatûs existentes remonstravit ipsi Serenissimo Electori, atque hic cognita Turni apostolici prætensi insubsistentia Mandatum dedit de expediendo placito omiſſa Clausulâ

Clausulâ illa Gravatoriâ: *in suo Mense* quemadmodum etiam Neoprovisio à Senatu Concilii Intimo placitum territoriale fuit expeditum sub prima Junii 1711. ceu utrumque *Placitum cum Clausula, & sine Clausula* illa in originali asservatum in Archivo Abbatiali ejusdem Perillustris Ecclesiæ Collegiæ testatur.

§. XII.

CONTINUATIO.

Aliâ porro viâ opus erat, qua nitebantur Ecclesias parochiales Juliacenses & Montenses subjicere Juri alternativo sub prætextu Turni apostolici, videlicet, quod provisi neoparochi Jure ordinario de Parochia in Mense papali vacante coacti fuerint petere novam collationem à Serenissimo, si voluissent admitti ad possessionem pacificam, & frugiferam; verum collationis inde consecutæ insubsistentiam ipsi Parochi neoprovisi agnoverunt, ceu ex sequenti testimonio Bartholomæi Boickkræmer Pastoris in Ælstorff colligitur, quod impressum extat in *der abgenöthigten rechtsbegründeten Informativ-Widerlegung und Refutation an Seiten Reinoldi Bahnen zeitlichen Abten zu S. Panthaleon binnen Köln in puncto der Pfarr zu Niederembt contra Turnum apostolicum*, quod exhibitum fuit Senatu Concilii intimo anno 1721. p. 30. sequentis tenoris: "Notum sit universis præsentibus lectoribus, aut legi auditoribus, quod ego Bartholomæus Boickkræmer Pastor in Ælstorff prævidens inter Serenissimum Principem Neoburgicum & Abbatem S. Panthaleonis in Colonia post mortem meam litem quandam ratione collationis Pastoratus in Ælstorff orituram, eo quod anno 1623. præsentibus DD. Georgii Coloniae, & Dusseldorpiensi Decanis tanquam collationem à Serenissimo Principe adeptus ab Archidiaconali officio investituram acceperim, hacque ratione causam aliquam memoratæ suæ Serenitati dederim usurpandi Jus collationis Ecclesiæ in Ælstorff, quod illi nunquam competebat, nec unquam competere potest, pro conscientia meæ exoneratione & justitiæ amore, hoc quod fide sacerdotali circa collationis & investituræ meæ actum contigit, testatum relinquere debui; Ego itaque, qui supra vacante Ecclesiæ parochiali in Ælstorff ad Abbatem S. Panthaleonis tanquam ad verum & legitimum ejusdem collatorem Pontificio Archiepiscopaliq; desuper munitum Testimonio, accessi, petens ut mihi vacantem Ecclesiam conferre dignaretur: qui præviâ de personæ meæ qualitatibus, disquisitione, petitioni meæ annuit, & Ecclesiam parochialem in Ælstorff mihi contulit; cum vero Princeps successu temporis Ecclesias terræ Juliacensis sibi impa-

tronare contra omnem æquitatem tenderet, actus possessorios quæreret, vacantia Ecclesiæ parochialis rescitâ factum est, ut ego ad administrationem vigore collationis ab Abbate S. Panthaleonis mihi factæ, pervenire non potuerim, suadetur interim, ut etiam suplex à Serenissimo Principe collationem peterem, quâ habitâ & impetratâ ad Parochiam in Ælstorff redii ibidem, quod alioqui per Officiales illico abductus nequivissem, quietus Parochi officio functus fui; collationem igitur à Principe non ut legitimo collatore, sed ab ipso sine quo quietus in Pastoratu non permitterer, accepi, & ad annum 1623. absque investiturâ (quam tacita ordinariorum licentia & conniventia petendam non urgebat) dictam Parochiam administravi, instituta verò per ordinarium in suâ Diœcesi & Juliacensi patriâ, Visitatione omnes quotquot, investituram de eo docere non potui, sed ipsam me procuraturum promisi, quærebant illi à quo collationem haberem, respondi non alium me cognoscere, nec nisi fulmine Excommunicationis feriri vellem, collatorem agnoscere posse, quam Abbatem sancti Panthaleonis, ad cujus præsentationem investituram ut peterem æquum & justum judicavi. D. Decanus S. Georgii aliunde satis de non alio collatore quam Abbate sancti Panthaleonis bona conscientia ad prædicti Domini Abbatis præsentationem & collationem investituram requiri suavit, sed D. Decanus Dusseldorpiensis Principis indignationem timens, voluit investituram petendam ad præsentationem Serenissimi. Hæsi dubius, & violentiæ resistere non valens, nolens volens, velut à Serenissimo præsentatus ad Officialem investituram petiturus accessi, & per eundem investitus hucusque cum Abbatis sancti Panthaleonis præjudicio Parochiam in Ælstorff administravi. Hæc pro conscientia meâ tranquillitate infirmus ita se habere, coram testibus ad hoc vocatis testor."

§. XIII.

CONTINUATIO.

Ex quibus hætenus deductis facîle patet, quod II) ex factis & attentatis Collationis actibus circa Ecclesias parochiales in Turno apostolico, qui in Registraturâ Ecclesiasticâ Dusselanâ vulgo in die *Erfundigungs-Bücher* notantur nihil in Præjudicium Ordinariorum Collatorum erui possit: Etenim A) si actus illi ex sui initio considerentur, primus, qui illos attentavit, fuisse scribitur Joannes IV. Dux Juliacen- & Montensis ab anno 1525, & quidem *ad Suggestum Statuum suorum provincialium* consequenter via facti, non suffragante aliquo legitimo Titulo, & quidem ex causa oppido falsa, quod Ecclesiæ curatæ subessent Mensibus papalibus; verum quidem est, quod Curia romana sub

sub multis prætextibus eodem tempore ad se attraxerit Collationem beneficiorum etiam curatorum sub titulo resignationum, permutationum, præventionum, piscationum &c. &c. &c. atque inde factum fuerit, quod posthabito Jure ordinario collatorum perpetuorum redierint ex Curia romana provisi bullis circa Beneficia curata, & forsan quod facile fieri potuit ad Beneficia curata parùm qualificati (quæ firmantur ex famosis illis centum Gravaminibus anno 1522 in Comitibus Norimbergensibus à Natione nostra exhibitis) at vero non inde Jus erat Statibus provincialibus suggerendi Domino suo territoriali Mensium papalium usum in Ecclesiis curatis; neque ad hunc Statuum suorum suggestum sibi factum de Jure potuit Dominus territorialis procedere via facti ad Mensium papalium usum, sed ad Summum poterat Jure territoriali in quo continetur jus cavendi circa sacra cavere, ne promoveantur indigni, atque inde fatemur justum esse placiti usum à neoprovisis rogandi pro territoriis Juliacensi & Montensi; quin potius Dominus territorialis jure Advocatiæ Ecclesiis & Collatoribus ecclesiasticis circà horum jus Patronatûs impendendæ debuisset patronos ordinarios manutenere in exercitio sui juris patronatûs, ne hi tria gravamina in fasciculo centum gravaminum Norimbergensium anno 1522 contra Curiam romanam obmota, anno 1525 mox potuissent retorquere in attentationes fieri tunc captas in sui præjudicium à Domino territoriali Montensi, & Juliacensi circa Parochias de suo jure Patronatûs inibi existentes.

§. XIV.

CONTINUATIO.

Dorro B.) illud, quod ex Registratura ecclesiastica, seu *benen Erkundis* *gungsbücheren* prætenditur fundamentum, quasi hæc illæve Parochiæ in Mense papali aliquando vacantes subsuerint Turno apostolico, à Serenissimis Dominis territorialibus exercito nihil omninò roboris continet; nam etsi libri ab Officialibus de publico deputati conscripti, nec non in Archivo Principis asservati probationem faciant, id tamen in casu substrato de libris notitialis asseri nequit; quemadmodum enim via facti constat fuisse attentatos collationum actus circa parochiales Ecclesias reclamantibus constanter illis, quorum intererat, videlicet Patronis ecclesiasticis, ita quoque actus illi libris notitialis inserti, non facta mentione contradictionis à parte altera interpositæ, quæ quantum potuit, salva Principum potentia, jus suum conservavit, non præbent parti adversæ præjudicium aut fundamentum cuidam præscriptioni; &c, sicut Officiales suo Domino territoriali omni suffragio juris destituti suggererant

bant usum Mensium papalium circa Ecclesias parochiales, facile fieri potuit, imò factum fuisse prudenter credendum est, quod ad promovendum exercitium Mensium papalium iidem notaverint, ac relinquere voluerint posteris collationis actus nullos, & propterea effectu suo penitus destitutos, aut si effectum habuerint, à Patronis ecclesiasticis potentia Principum coactò cedentibus contradictos. Etenim non est dubium, quin ille collationis actus, circa Parochiam Ælstorff, de quo supra §pho XII actum fuit, insertus quoque legatur libris notitialibus. At vero quis ex hoc actu, utut in libro notitiali contento vel umbram quidè juris etiam in possessorio in favorem Turni apostolici eliciet? huic adjungendum porro est, quod ejusmodi libri notitiales sibi non sint constantes satis, in asserendo jure prætenso Mensium papalium; nam quoad parochialem Ecclesiam in Niderembt Monasterio ad S. Panthaleonem incorporatam in libro notitiali ad annum 1550 notatur solum Abbatem ejusdem Ecclesiæ esse collatorem; ad annum 1577 notatur prædictam Parochiam subesse juri alternativo; in alio ad annum 1582 notatur, solus Serenissimus, ceu Collator ejusdem Parochiæ ordinarius. a) Quis varianti ejusmodi notitiali libro, & quidem in jure proprio ac interesse ipsius Principis fidem plenam habendam esse asseret? cum illi, qui citra jus suggererunt Principi usurpationem Mensium, facilè quoque notâsse actus pro promovendo illo attentato quoslibet suspecti sint, atque hæc quoque causa fuit, cur suæ prætensionis Serenissimi Duces cesserint, atque, uti Author Diss. cit. Dusselanæ inquit p. 17. omnes Parochiæ abbatia ad sanctum Panthaleonem intra Coloniam præ liberâ dispositione in omni Mense fuerint relictæ; non dubitamus, alias easque multas variationes ejusmodi in his libris notitialibus deprehendi, si lucem forsan publicam quoad alias Ecclesias parochiales paterentur circa prætensum Turnum apostolicum.

a) Id colligitur ex sequentibus extractibus, anno 1721 in causa Principis adversus Abbatiam ad S. Panthaleonem intra Coloniam, Parochiam in Niderembt concernente productis & impressis in der Beleuchtung Ihro kurfürstlichen Durchlaucht zu Pfalz als Herzogen zu Gûlich an dero Pastorat zu Niderembt gnädigst bevorsehenden Turni apostolici &c.

1) Extractus Gûlisch-Geistlichen Erkundigungs-Buchs de anno 1550 wegen der Pastorat zu Niderembt. Ist eine Moder-Kirch, der rechte Pastor ist des Bürger-Meisters zu Cöllen Broichs Stief-Sohn, hat einen Hynrling darauf gesakt Hn. Henrichen von Bracht, derselbig dann so schwach gewesen, daß er nicht hat

erscheinen können, so haben die Nachbahren von sich gethan, was ihnen bewust, sagen die Nachbahren, daß der Abt von St. Panthaleon sollte Collator seyn, und Herr Broichs Stief- Sohn solle dieselbige Kirch durch primarias proces von Kayserlicher Majestät erlangt haben, wiewohl daß dieselbige in des Abten, und nicht in des Pabst Monath gefallen seye, ic. Pro Extractu cum Originali concordante J. R. Müllheim, Mpr.

II) Extractus aus dem Gölisch-Geistlichen Erkundigungs-Buch *de anno 1577* wegen der Pastorat zu Niederembt. *Fol. 89.* Niederembt eine Kirspels-Kirch Pantron fant Martin. Collatoren: den ersten Monath mein gnädiger Fürst und Herr, und den folgenden ein Abt und Convent St. Panthaleon in Edlken, und also hinfurro das Jahr durchaus. Pastor Herr Christianus Croschs von Angelsdorff, ic. Pro Extractu cum Originali concordante J. R. Müllheim, Mpr.

III) Extractus aus dem Gölischen Erkundigungs-Buch *de anno 1582* wegen der Pastorat zu Niederembt.

Folgen Articulen, so *Fol. 33. pag. 2.* sich finden:

- 1) Wie die Pastoreyen, Vicareyen, Capellen und Officia genennet werden?
- 2) Item ob auch einige Capellen, Vicareyen, oder Officia aufferhalb den Städten, Dörfern, und Flecken, im Felde oder sonst auf den Häusern vorhanden gewesen, oder annoch seynd?
- 3) Item, welche die Collatores oder Patronen der Pastoreyen, Capelleney, Vicareyen, und Officien seyen?
- 4) Item, welche die letzte und jekige Possessores seynd?

Folgen Responiones, so *Fol. 48. pag. 2.* sich befinden:

- ad 1) Sagt der Pastor zu Niederembt bey Ahdts-Pflicht, die Kirch seye genandt Pastorey zu Niederembt.
- ad 2) Sagt eine Capell im Ambt Easter genandt Leich, gehöre unter Niederembt, wird aber im Ambt Easter verdingt.
- ad 3) Sagt, Hoherw. Unser gnädiger Fürst und Herr, Herzog zu Gölisch, Cleve und Berg.
- ad 4) Herr Arnold Hafft, nun Christian Crosch.
Pro Extractu cum Originali concordante J. R. Müllheim, Mpr.

§. XV.

CONTINUATIO.

Demum C) circa Ecclesias parochiales territoriorum Juliacenſis, Monteniſis, & Clivenſis, quæ exiſtunt de Jure Patronatûs eorundem Dominorum territorialium maximam habendam eſſe fidem credimus, Extractui Libri Archivi Archiepiſcopalis Coloniendiſis in quo nomina Beneficiorum, & Paſtoratum dictæ Archidiœceſis, eorundemque Collatorum ſpecificè continentur, quem Extractum hic ſubjungimus:

I) DUX JULIACENſIS. Euskirchen. Gerode. Juchem. Bûren. Duren. Norvenich. Olmetzheim. Boiſlar. Glimbach. Lammerſtorff. Weme. Barmen. Roiſlar. Zyrne ſuperius. Mertzenich. Ad S. Mariam in Tulpeto. Cuchenheim Lamberti. Rôdiſheim. Zylſch. Hergarden. Vlatten. Hengerbach. Werenſtein. Vylpe. Dir'el. Keldenich. Wylre prope Burg. Myrweiler. Birckestorp. Wyſweiler. Lyniche. Dynkirch. Gurtzenich. Lendestorp. Item omnes Præbendæ in Nideggen.

à Olype
perlinel
II) DUX MONTENſIS. Nemget. Duſfeldorp. Eicktrop. Blanckenberg. Heynſberg. Olpe prope Kurten. Heyncheshoven. Burgel. Sande. Merhem prope Tuitium.

ad j. Ba.
tronalis
L. D. de
III) DUX CLIVENſIS. Immite vel Innemeren inferius. Kalcker. Cleve. Wyſchel. Griete. Warbegde. Keyen. Duysberg. Duſſelwerde. Meer. Rees. Vyden. Cranenburg unâ cum Præbend. Dronsburg. Ravensberg. Weys. Ordhem. Breiderich. Indenrogend. (L.S.) Archiepiſcopalis Pro Extractu ſupradicto & collationato & concordante Caſp. Buck mp.

Hochber
bach.
In hoc Extractu nec ulla fit mentio parochialium Eccleſiarum aliarum, quod ſint de alternativâ collatione menſum, ſeu Turno apoſtolico Summi Ducibus Montenſi & Juliacenſi competente.

§. XVI.

CONTINUATIO.

Uæ noviffimis temporibus nata prætenſio Turni apoſtolici circa Parochias & Eccleſiis collegiatis incorporatas cauſa erat, cur expreſſè ejusmodi Eccleſiæ in Statutis ſuis de jure ſuo perpetuo in omni menſe cavere cœperint, atque neprovifos Parochos adſtringere ad Juramentum de non reſignando in quocunq; Turno Eccleſias parochiales, niſi ad manus ſui collatoris perpetui, ut ita toriura ſpiritualis præcluderet forſan viam dimittendi Eccleſias curatas
Duca-

Ducatum Juliæ & Montium ad manus Serenissimi in Turno apostolico, sed potius ut inde palam fieret Ecclesias curatas non subesse alternativæ concordatorum, & propterea non possent dimitti in quocunque mense, nisi ad manus ordinariorum collatorum; atque hæc ex Statutis Ecclesiarum collegiatarum Ss. Cassii & Florentii intra Bonnam, & S. Gereonis, ac S. Andreæ intra Coloniam, quorum extractum hic apponimus, probantur.

A) Extractus ex Statutis Ecclesiæ Ss. Cassii & Florentii intra Bonnam. *Cap. 5. artic. 3. 4.*: "Harum Parochialium unitarum seu Vicariarum perpetuarum ea est natura, quod ex constitutione Pii Papæ V., quæ incipit: *Ad exequendum pastoralis Officii debitum &c.* cura animarum penes Capitulum quæ Rectorem, curæ verò exercitium penes Vicarium in Beneficio unito deputatum resideat, & ejusdem perpetui Vicarii ordinatio spectet non ad liberam ordinariorum electionem vel concursum, sed ad nominationem illorum, in quorum Ecclesiis unitis ponitur, pertineat indefinitely, semper & absque aliquâ temporum & mensium distinctione, adeoque in omnibus Mensibus anni etiam Sedi apostolicæ reservatis, nec cadat sub concordatis Germaniæ aut regulis cancellariæ apostolicæ vel indultis conferendi, ipse tamen capitulo, ut supra, præsentatus, habitâ capitulari collatione, cum dictorum ordinariorum seu eorum Vicariorum prævio examine & approbatione deputetur. Hinc liberum non erit hujusmodi Vicariis perpetuis sine prævio capituli præscitu & assensu suas Ecclesias dimittere aut resignare, cavebuntque & promittent tempore collationis dato reversali se id non facturos, sed ad manus solius capituli resignaturos."

B) Juramentum perpetuorum Vicariorum Vice-curatorum in Parochiis Ecclesiæ collegiatæ ad S. Gereonem intra Coloniam incorporatis: "Ego N. Rector, seu Vicarius perpetuus Ecclesiæ parochialis in N. juro, quod ab hac hora in antea ero fidelis, & obediens Archiepiscopo Colon. ac Domino Decano & Capitulo Ecclesiæ s. Gereonis Colon. in licitis, & honestis, apud dictam Ecclesiam meam, seu perpetuam Vicariam curatam personaliter residebo, illique, & curæ animarum mihi commissarum, in prædicatione verbi Dei, & administratione Sacramentorum secundum & doctrinam, & ritum Ecclesiæ catholicæ, & exemplo vitæ per Dei gratiam laudabiliter præero, aliasque officium mihi ex debito incumbens diligenter adimplebo, redditibus & portione Rectori illius assignatis, & quas hæctenus percepit de cætero contentus ero, inventa jura conservabo, & de-

deperdita pro posse & nosse recuperabo, eandem Ecclesiam meam, seu perpetuam Vicariam meam curatam sine expresso consensu Dominorum meorum Decani, & Capituli supradictorum non permutabo, aut quovis modo dimittam; orthodoxam Fidem &c.

C) Juramentum Rectorum parochialium Ecclesiarum ad collationem, & præsentationem Ecclesiæ S. Andreae Coloniae conjunctim, vel divisim spectantium: "Ego N. Pastor parochialis in N. juro, & promitto, quod ex nunc, & in antea venerabili Illustrissimo, & egregiis circumscriptis Dominis, & Superioribus meis Decano, & capitulo Ecclesiæ S. Andreae Colon. & eorum successoribus fidelis & obediens ero, & esse volo, & illorum præceptis, & mandatis parebo, ac reliquias, ornamenta, redditus & bona dictæ Ecclesiæ meæ inventa pro posse, & nosse meis conservabo, ac deperdita recuperabo, ac in dicta Ecclesia mea personalem residentiam faciam, nisi de licentia Dominorum meorum prædictorum ad tempus ab hujusmodi residentia relevatus fuero, nec eandem Ecclesiam sine expresso consensu dictorum Dominorum resignabo, aut permutabo, ac portione, si quamvis in dicta Ecclesia prædecessoribus à sæpe dictis Dominis Decano & capitulo pro competentia forsan assignata fuerit contentus ero, & esse volo, nec ullo unquam tempore per me, aut alium quemcunque occultè vel manifestè, directè vel indirectè, seu quovis alio quæsito colore aut ingenio quidquam ultra hujusmodi portionem ratione competentiae meis prædecessoribus fortasse datum, aut aliud quodcunque prædium inconfuetum à dictis Dominis meis dictæ Ecclesiæ, aut illius Regiminis petam, seu exigam, sed eorundem Dominorum honorem, commodum, utilitatem, & Statum fideliter omni fraude semota procurabo, nec contra præmissa, aut aliquod illorum directè vel indirectè per me ipsum, aut aliam personam veniam, aut faciam, neque contra ea dispositionem impetrabo, neque ulla etiam si motu proprio mihi concessum fuerit, ullo unquam tempore utar, neque uti volo, sic me Deus adjuvet, & hæc S. ejus Evangelia."

§. XVII.

*Bulla EUGENII IV. de anno 1445 non obest juri patronorum
ordinariorum circa Ecclesias curatas.*

Restat nunc, ut Bullam illam Eugenii IV., quæ occasio imò fundamentum erat attentati Turni apostolici (ceu Relatio D. D. Consiliariorum de REDINGHOVEN & EHRMANS teste Diss. Dusselana cit. p. 15. edisserit) exami-

examinemus, atque quantum pro Turno apostolico ferat subsidii, videamus. Eugenius P. IV. anno 1445 decimo septimo Kalend. Februarii a) ad *Episcopum Trajectensem* dedit Bullam, quâ eidem datur facultas conferendi Beneficia quæcunque pro Territoriis ac Dominiis Adolpho Duci Clivenfi subjectis, personis per ipsum Ducem nominandis, *si NB. vacaverint in Turno sive Menſe Ordinariorum, & niſi Sedi apoſtolica fuerint reſervata* — Occaſio hujus Bullæ data erat diſſidium tunc exiſtens in Eccleſia inter EUGENIUM IV. & FELICEM V. qui in locum EUGENII IV. à Concilio Baſileenſi depoſiti fuerat ſurrogatus — Natio noſtra germanica factâ hac depoſitione neque Eugenio, neque Felici adharere voluit, ſed anno 1439. iniit *Neutralitatem* Moguntiaſis ſub ALBERTO Rege — hanc neutralitatem eodem anno amplexi ſunt THEODORICUS Archiepiſcopus Coloniienſis & JACOBUS Trevirenſis. — Hi anno 1444 exceſſerant fines neutralitatis & tranſierant ad partes FELICIS V. — inaudiens hoc EUGENIUS eos exauſtoravit, atque Mitram Coloniienſem Adolpho Duci Clivenſi à partibus EUGENII exiſtenti in favorem Filii ejus ſecundo-geniti ADOLPHI detulit, ſed Cæſare & Imperio fortiter reſiſtentibus — præterea literas conceſſit prædictas Epilcopo Trajectenſi, ut inſtitueret in Beneficiis vacantibus in Turno Ordinariorum perſonas ſibi à Duce Clivenſi nominandas — anno 1446 Natio germanica redire tentavit in unionem cum EUGENIO IV. — quæ unio anno 1447. fuit facta ſub variis conditionibus, inter quas erat iſta: *ut Papa reſtitueret ſuis Sedibus Archiepiſcopos Coloniienſem & Trevirenſem, quos exauſtorare præſumpſiſſet, atque revocaret omnia, quæ in eorum præjudicium à Papa eſſent conceſſa* — Papa petitis Nationis annuit; duos Archiepiſcopos ſuis Sedibus reſtituit atque omnia in præjudicium eorum acta revocavit ſignanter Bullam in favorem Adolphi Clivenſis ad Epilcopum Trajectenſem datam quoad collationem Beneficiorum b). — Videamus nunc, quâ ratione JOANNI IV. Duci Montenſi Bulla hæc potuerit eſſe cauſa attendandi *Turni apoſtolici*? 1) Bulla loquitur de Beneficiis vacantibus in Turno Ordinariorum, quomodo trahi poterit ad Turnum apoſtolicum, quem Bulla Adolpho prædicto expreſſè negat? 2) Bulla hæc in terminis mox fuit revocata, atque THEODORICUS Archiep. Coloniienſis fuit per eundem Papam omnibus ſuis Juribus plenè reſtitutus — 3) Conditis ex poſt Concordatis Bulla Eugeniiana prætenſa omni quoque effectu manſit deſtituta — 4) Bulla ipſa in radice *ceu nulla* facilè impugnari poſſet, ex eo, quòd Imperator FRIDERICUS III. Exauſtorationi non conſenſerit — Quomodo autem ejuſmodi Bulla poſſit eſſe Pallium prætenſi cujuſdam Turni apoſtolici, & quidem pro Territoriis Montenſi & Juliacenſi, pro quibus nequidem data erat, non capimus.

- a) Conf. HARTZHEIM CC. germ. Tom. V. p. 283. — Ex quo corrigi poterit error Dissertationis Dusselanæ cit. videlicet Bullam hanc non fuisse datam 17 Julii, neque *Adolpho Duci*, sed Episcopo Trajectensi.
b) Vid. HARTZHEIM l. cit. p. 394.

§. XVIII.

Remedia contra futura attentanda in Præjudicium Patronorum ecclesiasticorum.

Quoniam (ceu Resolutum Senatûs Regiminis Dusselani elapso anno conceptum Ecclesiam parochialem in Wittlar de Jure patronatûs perpetuo & in omni Mense R^{dma} Abbatisæ in Vilich p. t. existentem concernens testatur) prætenfiones Turni apostolici circa parochias Territoriorum Montensis & Juliacenfis, etsi notoriè nullæ sint, continuantur, superest, ut de remediis, quibus attentata illa in irritum revocentur, agamus; & quidem, cum notissima sit Serenissimi Principis ac Electoris Palatini CAROLI THEODORI erga Ecclesias earûmque jura pietas, nec non in conservandis germaniæ Concordatis sancta Religio, I.) suademus, ut, si Patroni ecclesiastici sese per Senatûm ejus intimum in Jure suo patronatûs læsos & gravatos sentiant, justissima remonstracione juris sui ipsum FONTEM justitiæ pro Ducatibus Juliæ & Montium exercendæ adeant, atque ab illo sollicitent solamen, quo invito experti sunt gravamen; non dubitamus, quin Gravamina illata tollantur è medio, atque in Jure suo patronatûs secundùm Concordata germaniæ manuteneantur Patroni ecclesiastici ab illo, qui pro tuendis Concordatis principum anno 1764 efficacissimas dedit literas ad Summum Pontificem CLEMENTEM XIII. hunc pro justitia secundùm Concordata faciendâ germanâ pietate exorando, & quod petiit, impetrando; a) fanè hic in suo Senatu intimo non patietur, quod Sedi apostolicæ non convenire arbitrabatur; viam hanc inierat R^{dma} Abbatisa in Vilich D^{na} de Buchholtz anno 1704 in causa Ecclesiam parochialem in *Wittlar* Ecclesiæ Villicensi incorporatam concernente; hæc Ecclesia parochialis anno 1700 vacabat *in Mense papali*; provisus de illâ fuit à R^{dma} Ordinaria Collatrice Villicensi CHRISTOPHORUS SIEBERG, qui impetrato quoque placito in quartum modo annum erat in pacifica possessione prædictæ Ecclesiæ parochialis; quarto anno à tempore captæ pacificæ possessionis Regiminis Senatûs intimus illum turbabat per Mandatum de impetranda novâ provisione à Serenissimo; ast factâ ad ipsum SERENISSIMUM solidiori Remonstracione ad ejus Mandatum pacificæ suæ possessioni fuit relictus b).

- a) Extant defuper literæ Pontificis datæ ad Sereniffimum Palatinum in *Tom. II. Conc. germ. p. 270.*
- b) Rôma Collatrix fe fundabat in Collationis actibus hætenus continuatis; & potiffimum in Diplomatis, quibus Ecclefiæ parochiales exifterent Ecclefiæ Villicenfi incorporatæ & de jure hujus Patronatûs, quæ Diplomata in Adjuncta sub lit. B) adferemus.

§. XIX.

CONTINUATIO.

Quodfi, præter omnem exspectationem primus ad SERENISSIMUM ipsum factus Recursus absque fructu succederet, præsto est aliud Remedium illudque justiffimum ac efficaciffimum, videlicet Recursus ad AUGUSTISSIMUM IMPERATOREM & quidem IMMEDIATUS posthabitis omnibus instantiis Inferioribus *etiam Romanis*; quam protectionem Patronis ecclesiasticis ex notoria praxi & Observantiâ Imperii *per Archidicasteria Imperii* immediatè hætenus impertitus fuit; hoc Remedium est ex jure & praxi certiffimum; quamvis nonnulli Germaniæ nostræ Canonistæ id capere nequeant; in quorum gratiam, doctrinam hanc paulò fufiùs demonstrabimus. Et quidem I) in *Capitulatione Cæsarea Articulo XIV. §. 1. & 3.* AUGUSTISSIMUS omnibus Capitulis & Ecclesiis Germaniæ promittit *manutenentiam in Concordatis ac Jure suo Patronatûs*, quoties Ecclefiæ putant se contra Concordata esse læsas; Imperator se obligavit *ex facto* juramento se protecturum esse Ecclesias germaniæ & Capitula in jure ex Concordatis quæfito: quare ergo *in Casu læsionis* locum non habeat Recursus ad Imperatorem, quem obligatum fore ex Officio advocatiæ ad sanandâ vulnera Concordatis illata, voluit per Augustum Electorale Collegium tota nostra germanica Natio?

§. XX.

CONTINUATIO.

Porro II) certiffimâ praxi supremam hanc Augustiffimi Jurisdictionem immediatè & privativè fundatam esse constat in Casibus Concordata, ceteraque Jura majestatica ac suprema reservata Cæsarea concernentibus; innumeris aliis omiffis duos solummodo Casus adferam, quorum primus est ille, qui in Ecclesia cathedrali Osnabrugensi versabatur anno 1774 in quâ tres Canonici Aug. Conf. libertatem nubendi in Statu canonicali suo prætendebant; Corpus Canonicorum catholicorum inibi existentium huic

prætenſioni ſeſe oppoſuit; Auguſtiſſimum Imperatorem imploravit pro manutenentia ſuorum Statutorum ac obſervantiæ legitimè introductæ; tres Canonici A. C. opponebant exceptionem fori, eo quod Jurisdicſtio Cæſarea non foret immediatè fundata in Cauſis perſonas immediatas Imperii non concernentibus; adeoque primam Inſtantiam Episcopi oſnabrugeniſis in hæc cauſa eſſe fundatam; verùm hæc exceptio fori declinatoria à Senatu Imperii Auſico anno 1775 die 8. Auguſti rejecta, atque Decretum paritorium contra opponentes fuit impetratum a). Novimus hunc procedendi modum contra tres Canonicos Proteſtantes Eccleſiæ Oſnabrugeniſis Judicii Imperialis auſici non arridere quibusdam Catholicis Canoniſtis, in quorum Principiis cauſa illa debuiffet remitti in prima Inſtantia in favorem Proteſtantium cognoscenda ad Judicem inferiorem, verùm ſinendi illi ſunt.

a) Conf. MOSER Reichs- Staats- Handbuch, 2ter Theil, ed. 1776. p. 337. ſeq.

§. XXI.

CONTINUATIO.

AIterum eſt exemplum quòd in Eccleſia Hildeſienſi de anno 1753 ſub Archiepiſcopo noſtro Coloniſi CLEMENTE AUGUSTO in cauſa benefici. Hildeſienſi refert cl. KÖNIGS a) in qua ſacra ſua Cæſarea Majeſtas ad Archiepiſcopum & Electorem Coloniſem dedit Reſcriptum ſequentis tenoris: „Die Frage, wem die Erkänntniß über ſtrittigen Beſitz der geiſtlichen Beneficien, und Canonikaten in denen Fällen juſtehe, wo die Concordata Nationis germanicæ, oder andere kaiſerliche allerhöchſte Vorrechte wollen angefochten werden, ſey ſogar außer allen Zweifel, daß ſolche durch eine ohnunterbrochene Obſervanz von vielen Jahrhunderten die unabſehnliche Entſcheidung bekommen, wie dann auch der Herr Kurfürſt ſelbſt in der bekannten hildesheimiſchen Scholaſterie- Sache die kaiſerl. Jurisdiction anerkannt, und bekanntermaßen Ihro kaiſerl. Majeſtät, als dem höchſten Schutz und Schirmherrn der teutſchen Kirchen die Handhabung der Concordaten, wie auch der geſamten Kapitel- Freiheiten jederzeit alleinig gebühret, die bey dergleichen Fällen erfolgte Obrist- richterliche Ausſprüche aber wären ſowohl die geiſtlichen als weltlichen Reichsſtände nach den Fundamental- Befehlen zu befolgen ſchuldig“.

a) Selecta jur. publ. Tom. 29. à p. 1. biß 19.

§. XXII.

CONTINUATIO & CONCLUSIO.

Cum itaque Recursus ad Augustissimum Protectorem jurium & libertatum Ecclesiarum Germaniæ immediatus sit fundatissimus, hic quoque patebit Patronis ecclesiasticis, si Turnus apostolicus prætendatur circa Ecclesias parochiales sibi incorporatas; etenim hic observari concordatorum casum extra dubium est; cum 1) quæstio hic sit: *utrum Ecclesiæ parochiales subsint alternativæ mensum?* cujus quæstionis decisionem in favorem Ecclesiarum collegiatarum Germaniæ à Rota romana frustra expectabis. 2) Utrum usui Turni apostolici, quo Ecclesiæ parochiales Germaniæ existunt liberæ, subsint Ecclesiæ territoriorum Montensis & Juliensis? 3) Statuta Ecclesiarum Germaniæ collegiatarum in præsentî causa manutenenda sunt ab AUGUSTISSIMO IMPERATORE secundùm claram literam Capitulat. cæs. art. XIV. §. 2. Quis itaque dubitet, casu, quo Patroni ecclesiastici gravantur in jure suo ordinario Patronatûs circa Ecclesias parochiales in omni mense, fundatam esse immediatè Jurisdictionem cæsaream, atque ob fundatam Jurisdictionem, ab Augustissimo manutenentiam esse expectandam? Hoc Remedium *tutissimum* est, est *efficacissimum*, *lites abbrevians*, *non sumptuosum*; quis amabit potius experiri velle *innumeris sumptibus*, & *longissimo tempore* in inferioribus Instantiis neglecto hoc remedio *primo & ultimo?* imò hic Recursus est Ecclesiis præcipuè *parochialibus* utilis, quo his de Rectoribus idoneis eò citius providetur, uti exemplum nostris in terris famosissimum de Parochia in *Rüngsdorff* testatur, quæ, gravaminum libello vix per decem dies *Augustissimo Imperatori* exhibito, nacta est Rectorem suum efficacissimo Rescripto cæsareo ut lis sit finita; quæ percurrendo ceteras Instantias ad decem annos forsan & ultra fuisset protracta non in gravissimum ovium & animarum dispendium — Hunc nostrum Recursum sumant quoque Patroni quoad Parochias Ducatum Juliæ & Montium sibi reservatas in omni mense, atque certissimam experientur AUGUSTISSIMI protectionem, qui pro conferendis Concordatis & Legibus Imperii fundamentalibus sollicitè excubat.

